

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГА

ОСВІТНІЙ
ОМБУДСМЕН
УКРАЇНИ

Уміння навчатися впродовж усього життя важливе для кожної людини, а для того, хто працює педагогом, – особливо. Бо саме педагог закладає основу знань, формує компетентності у своїх учнів та навчає навчатися. А для того, щоб навчати інших, потрібно постійно вдосконалюватися самому. Тому кожен педагогічний працівник закладу загальної середньої освіти зобов'язаний підвищувати свій професійний рівень та педагогічну майстерність, підвищувати кваліфікацію – тобто опановувати нові та вдосконалювати раніше набуті компетентності у межах своєї професійної діяльності або галузі знань (частина 2, статті 54 та частина 6 статті 18 [Закону України “Про освіту”](#)).

Процедура підвищення кваліфікації визначається частиною шостої статті 59 Закону України “Про освіту” та [Порядком підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників](#).

Загальний обсяг підвищення кваліфікації вчителя не може бути менший ніж 150 годин на п'ять років (пункт 16 Порядку). Педагог самостійно обирає форми, види, напрями, а також суб'єкта підвищення кваліфікації, тобто того, хто йому може надати освітні послуги з підвищення кваліфікації (пункт 7 Порядку).

Ми підготували для педагогічних працівників важливі роз'яснення щодо підвищення кваліфікації:

- коли і як складається план підвищення кваліфікації?
- як до складання плану долучається педагог?
- якими мають бути програма підвищення кваліфікації?
- які документи засвідчують підвищення кваліфікації?
- які існують проблеми у підвищенні кваліфікації та пропозиції їх вирішення

ЗАТВЕРДЖЕННЯ ПЛАНУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти забезпечують засновники (або уповноважені ними органи) та органи управління відповідних закладів освіти (пункт 1 Порядку).

Складання орієнтовного плану підвищення кваліфікації

Щороку в поточному році у закладі освіти складається орієнтовний план підвищення кваліфікації педагогічних працівників на наступний рік, який затверджується педагогічною радою й оприлюднюється на інформаційному стенді закладу освіти та на його веб сайті або сайті органу, у сфері управління якого перебуває заклад освіти протягом двох робочих днів з дня його затвердження, але не пізніше 25 грудня поточного року. План повинен містити інформацію про загальну кількість педагогічних працівників, які підвищуватимуть кваліфікацію, основні напрями та орієнтовний перелік суб'єктів підвищення кваліфікації і враховувати пропозиції педагогічних працівників. На підставі орієнтовних планів суб'єкти підвищення кваліфікації, що фінансуються з обласних бюджетів, та їх засновники щороку формують регіональне замовлення для потреб відповідних областей (пункт 17 Порядку).

Пропозиції педагогічного працівника щодо підвищення кваліфікації

Після затвердження кошторису закладу освіти на відповідний рік керівник закладу освіти (уповноважені ним особи) невідкладно оприлюднюють загальний обсяг коштів, передбачений для підвищення кваліфікації працівників закладу освіти, які мають право на підвищення кваліфікації за рахунок коштів державного та/або місцевого бюджетів, а також за рахунок інших коштів, передбачених у кошторисі закладу освіти для підвищення кваліфікації (пункт 17 Порядку). Отримавши цю інформацію, кожен педагогічний працівник, який має право на підвищення кваліфікації за рахунок зазначених коштів, упродовж наступних 15 календарних днів подає керівникові закладу освіти (уповноваженій ним особі) пропозицію до плану підвищення кваліфікації на відповідний рік, яка містить інформацію про тему (напрямок, найменування) обраної програми (курсу, лекції, модуля тощо), форми, обсяг (тривалість), суб'єкта (суб'єктів) підвищення кваліфікації, вартість підвищення кваліфікації або про безоплатний характер надання такої освітньої послуги (пункт 17 Порядку). Педагогічна рада розглядає ці пропозиції і затверджує план підвищення кваліфікації на відповідний рік у межах коштів, затверджених у

кошторисі закладу освіти за всіма джерелами надходжень на підвищення кваліфікації на відповідний рік (за винятком коштів самостійного фінансування підвищення кваліфікації педагогічними та науково-педагогічними працівниками) (пункт 18 Порядку). Докладно про те, яка інформація повинна міститися у плані підвищення кваліфікації – у пункті 19 Порядку.

Укладення договору між закладом освіти та суб'єктом підвищення кваліфікації

На підставі плану підвищення кваліфікації керівник закладу освіти (уповноважена ним особа) укладає між закладом освіти та суб'єктом (суб'єктами) підвищення кваліфікації договір про надання освітніх послуг з підвищення кваліфікації на відповідний рік (пункт 20 Порядку).

Не пізніше 25 грудня працівник повинен поінформувати керівника закладу освіти або уповноважену ним особу про стан проходження ним підвищення кваліфікації у поточному році з додаванням копій отриманих документів про підвищення кваліфікації. Відповідна інформація зберігається в особовій справі працівника відповідно до законодавства.

ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Суб'єктом підвищення кваліфікації може бути заклад освіти або його структурний підрозділ, наукова установа або інша юридична чи фізична особа, фізична особа – підприємець, яка здійснює освітню діяльність у сфері підвищення кваліфікації педагогічних працівників (пункт 9 Порядку <https://bit.ly/2HX9bAY>). Саме суб'єкт підвищення кваліфікації затверджує програму підвищення кваліфікації й видає педагогічному працівникові документ про підвищення кваліфікації. Суб'єкти підвищення кваліфікації зобов'язані оприлюднювати кожен власну програму підвищення кваліфікації на своїх вебсайтах (пункт 10 Порядку).

Програма підвищення кваліфікації повинна містити інформацію про її розробника (розробників), найменування, мету, напрям, зміст, обсяг (тривалість), що встановлюється в годинах та/або в кредитах ЄКТС, форму (форми) підвищення кваліфікації, перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться (загальні, фахові тощо) (пункт 10 Порядку). Окрім цієї обов'язкової інформації програма може містити й іншу інформацію, докладніше – в пункті 10 Порядку. Тому коли знаходите на сайті курси підвищення кваліфікації, обов'язково

перевірте, чи міститься в описі курсу програма та чи вказана у ній зазначена інформація.

Обсяг (тривалість) програми підвищення кваліфікації визначається відповідно до її фактичної тривалості в годинах без урахування самостійної (позааудиторної) роботи або в кредитах ЄКТС з урахуванням самостійної (позааудиторної) роботи (пункт 10 Порядку).

ЯКИМ МАЄ БУТИ ДОКУМЕНТ ПРО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Документом, що засвідчує успішне проходження підвищення кваліфікації може бути відповідний сертифікат, свідоцтво та інші документи.

Можна виокремити три основні вимоги до документа про підвищення кваліфікації: він має бути виданий суб'єктом підвищення кваліфікації, містити повну інформацію, відповідно до Порядку, та бути у спеціальному реєстрі.

Відповідно до нових вимог, у документі обов'язково зазначається наступна інформація:

- повне найменування суб'єкта підвищення кваліфікації (для юридичних осіб) або прізвище, ім'я та по батькові (у разі наявності) фізичної особи, яка надає освітні послуги з підвищення кваліфікації педагогічним працівникам (для фізичних осіб, у тому числі фізичних осіб – підприємців);
- тема (напрямок, найменування), обсяг (тривалість) підвищення кваліфікації у годинах та/або кредитах ЄКТС;
- прізвище, ім'я та по батькові (якщо є) особи, яка підвищила кваліфікацію;
- опис досягнутих результатів навчання;
- дата видачі та обліковий запис документа;
- найменування посади (у разі наявності), прізвище, ініціали особи, яка підписала документ від імені суб'єкта підвищення кваліфікації та її підпис.

Технічний опис, дизайн, спосіб виготовлення, порядок видачі та обліку документа про підвищення кваліфікації визначає сам суб'єкт підвищення кваліфікації ([пункт 13 Порядку](#))

Також створюється спеціальний реєстр виданих документів про підвищення кваліфікації, який дозволяє атестаційній комісії перевірити, чи справді педагог пройшов таке навчання та чи є документ дійсним. Тобто після того, як суб'єкт підвищення кваліфікації видав учителю документ, він має оприлюднити його в реєстрі на своєму сайті упродовж 15 календарних днів після видачі. У реєстрі документ про підвищення кваліфікації повинен містити таку інформацію:

- прізвище та ініціали педагогічного працівника, який пройшов підвищення кваліфікації;
- форму, вид, тему (напрямок, найменування) підвищення кваліфікації та його обсяг (тривалість) в годинах або кредитах ЄКТС;
- дату видачі та обліковий запис документа про підвищення кваліфікації (пункт 13 Порядку потім посилання).

Приміром, із реєстром сертифікатів на [Prometheus](#) та [Освіторії](#) можна ознайомитися за посиланнями:

ПРОБЛЕМИ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

1. Неоднакові вимоги до суб'єктів, які надають послуги з підвищення кваліфікації.
2. Суб'єкти, які надають послуги, не зазначають у багатьох випадках предмет проходження підвищення кваліфікації педагогічних працівників, що досить часто зумовлює проблеми в зарахуванні відповідного сертифікату.
3. Механізм фінансування підвищення кваліфікації педагогічних працівників приватними суб'єктами законодавчо врегульовано, але насправді він не функціонує та не є ефективним. Адже через те, що процедура закладання коштів на підвищення кваліфікації педагогічними працівниками ускладнена, вона не працює належним чином та не є гарантією компенсації відповідних коштів. Тому частина педагогічних працівників змушені, на вимогу керівництва закладу освіти, проходити підвищення кваліфікації власним коштом або, як і раніше, в ІППО. Це, на думку освітнього омбудсмана, суттєво обмежує права педагогічних працівників.

До освітнього омбудсмана зверталися педагогічні працівники щодо відмови в компенсації за проходження курсів підвищення кваліфікації власним

коштом в інших суб'єктів, пояснюючи тим, що механізму компенсації відповідних коштів немає, тому кошти не було виділено.

4. Якщо підвищення кваліфікації здійснюють приватні суб'єкти надання освітньої послуги, які встановлюють на свої послуги різні ціни, виникає проблема процедури та законності використання бюджетних коштів на оплату цих курсів.

5. Керівник закладу освіти не може бути повністю впевнений, що обраний педагогічним працівником суб'єкт підвищення кваліфікації надасть якісні послуги, а відповідно кошти будуть виділені належним чином. Ця сама проблема може торкнутися питання зарахування відповідних сертифікатів.

6. Частина керівників закладів освіти неправомірно вимагають від педагогічних працівників проходити визначену кількість годин підвищення кваліфікації на рік (наприклад, 30 щороку). Однак такого обмеження немає, педагогічний працівник має право самостійно розподіляти 150 годин на п'ять років. Також із запровадженням карантинних обмежень педагогічні працівники змушені проходити курси підвищення кваліфікації в дистанційній формі, що зумовило надмірну витрату позаробочого часу через поєднання проведення уроків із використанням дистанційних технологій і проходженням курсів підвищення кваліфікації.

Якщо у вас виникають інші проблеми щодо підвищення кваліфікації, які тут не зазначені, просимо зазначити їх у коментарях до допису або надіслати у месенджері чи надіслати на електронну пошту: [media @eo.gov.ua](mailto:media@eo.gov.ua)

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ

Описані вище проблеми частково вже знаходять своє вирішення через нормативне регулювання підвищення кваліфікації. Зокрема, 27.12.2019 р. під час засідання Кабінету Міністрів України було прийнято зміни до Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Зокрема, виключено необхідність створювати додатково документ самооцінювання педагогічним працівником, а також знято вимогу щодо централізованого оприлюднення програм підвищення кваліфікації. Також уточнено структуру програми підвищення кваліфікації та етапи планування підвищення кваліфікації. У документі визначено завдання, основні напрями, форми, види, особливості

підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників різних типів закладів освіти, механізми визнання результатів підвищення кваліфікації

Також шляхом вирішення проблеми встановлення неоднакових вимог до суб'єктів, які надають послуги з підвищення кваліфікації, може стати встановлення вимог до інших суб'єктів щодо якості послуг, а саме до юридичної чи фізичної особи, у тому числі фізичної особи — підприємця, що провадить освітню діяльність у сфері підвищення кваліфікації педагогічних та/або науково-педагогічних працівників.

Щоб вирішити проблему фінансування підвищення кваліфікації, яку здійснюють приватні суб'єкти, потрібно розробити чіткий механізм фінансування цього процесу.

З огляду на відсутність встановлених законодавством норм щорічного підвищення кваліфікації, необхідного для проходження чергової атестації, МОН рекомендувало атестаційним комісіям починаючи із 2020 року встановити мінімальні вимоги щодо обсягу (кількості годин) підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, а саме:

— 30 годин, якщо завершення атестації припадає на 2020 рік;

— 60 годин, якщо завершення атестації припадає на 2021 рік;

— 90 годин, якщо завершення атестації припадає на 2022 рік;

— 150 годин, якщо завершення атестації припадає на 2023-й та наступні роки.

Таким чином, [Міністерство освіти і науки надало роз'яснення](#), суть яких полягає в тому, що педагогічний працівник самостійно визначає щорічний обсяг (кількість годин) підвищення кваліфікації. Жодних вимог до встановленого щорічного обсягу годин у відповідному плані підвищення кваліфікації не існує.

Обсяг годин підвищення кваліфікації педагогічних працівників здійснюється за накопичувальною системою. Якщо обсяг підвищення кваліфікації визначається у

кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи, то 1 кредит дорівнює 30 годинам.

Якщо дотримано всіх норм закону та між закладом освіти й суб'єктом підвищення кваліфікації було укладено договір і виданий сертифікат відповідає нормам пункту 13 Порядку, не визнавати такий сертифікат є порушенням чинного законодавства.

Щодо педагогічних працівників, які викладають кілька предметів, то відповідно до пункту 15 Порядку, у разі викладання кількох навчальних предметів (дисциплін) педагогічні та науково-педагогічні працівники самостійно обирають послідовність підвищення кваліфікації за певними напрямками в міжтестастійний період у межах загального обсягу (тривалості) підвищення кваліфікації, визначеного законодавством.

<https://eo.gov.ua/shcho-potribno-znaty-pedahohu-pro-pidvyshchennia-kvalifikatsii/2021/06/03/>